بنەچەی ڕۆژی یەکی ئایار لە کوێ وە هاتووە؟

نووسینی: رۆزا لۆکسەمبۆرک
و. لە ئینگلیزی یەوە: ئازاد ئارمان

ئامادەکردن و بڵاوکردنەوەی لە لایەن

"سەنتەری ڕۆشنگەری مارکسیستی"

هرزی کامەرانی یەک جەژنی پشووی پرۆلیتاری، بە عینوان و وەسیلەی جێبەجێ کردنی 8 سەعات کار لە ڕۆژێکدا یەکەمین جار لە ئوسترالیا لە دایک بوو. کرێکاران لە ساڵی 1856 بە کۆمەل بڕیاری یان دا یەک ڕۆژ کار رابگرن و کۆبوونەوە و مەراسیم بەرێبخەن لە پێناوی چەسپاندنی 8 سەعات کار لە ڕۆژێک دا. ئەم ڕۆژەی ئەو مەراسیمەیان تیایدا بەرپاکرد 21 ی ئەپریل بوو. لە

سەرەتادا کرێکارانی ئوسترالیا بە تەنها ساڵی 1856 یان لە بەر چاو گرتبوو، بەڵام مەراسیمی یەکەمین ساڵ کاریگەری گرنگی دانا لە سەر جەماوەری پرۆلیتاریای ئوسترالیا، کە بە شوێنێک گەیشت، بوو بە ڕوداوێکی دیار و نوێ، بۆیە بڕیاری یاندا هەموو ساڵێک دووبارە مەراسیم بگێرن.

لە ڕاستی دا چ شتێک ئەو ئازایەتی یە مەزنەی دا بە کرێکاران کە باوەر بە هێزی خۆیان بکەن و هەروەها رێککەوتن نامەیەکی کاری جەماوەری تایبەت بە خۆیان هەڵبژێرن؟ چ شتێک توانی ئەم ئازایەتی یە بە کۆیلانی دەستی کارگە و کارخانەکان بدات بۆ بانگەوازکردنی سوپای خۆیان؟ بەوشێوەیە ئیدەی مەراسمی پرۆلیتاری بەخێرایی قەبوول کرا، وە لە ئوسترالیا دەستی پێکرد و بڵاوبۆوە بۆ وولاتانی تر سەرەنجام تەواوی پرۆلیتاریای جیهانی گرتەوە.

یەکەمین نموونە کە بە دوای کرێکارانی ئوسترالیا دا هات، کرێکارانی ئەمریکایی بوون. لە ساڵی 1886 دا ئەوان باوەریان وابوو (1)ی ئایار ببێت بە راگرتنی کار لە جیهاندا. لەم ڕۆژەدا 200 هەزار کرێکار دەستیان لە کار کێشایەوە و داخوازی (8) سەعات کار یان لە ڕۆژێکدا بەرزکردەوە. دواتر دەسەلاتداران ڕێگری قانوونی و پولیسی یان دانا بۆ قەدەغەکردنی کرێکاران بۆ چەندین ساڵ بۆ ڕێگرتن لە دووبارە بوونەوەی {ئەم قەبارەیە} لە خۆپیشاندان. هەروەها لە ساڵی 1888 دا ئەوان سەرلەنوێ بڕیاری

یان دا و سووربوون کە مەراسیمی داهاتوو ئەبێت لە 1ی ئایاری 1890 دا بێت.

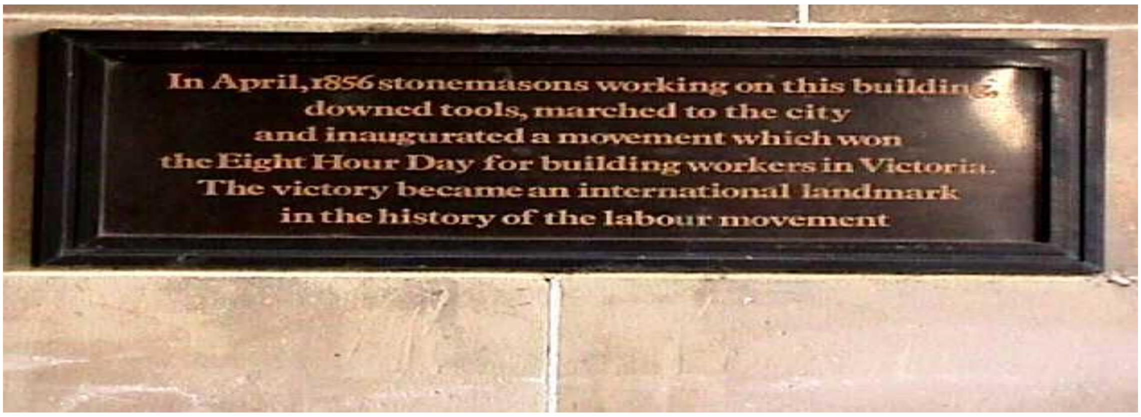

لەودەمەدا بزووتنەوەی کرێکاران لە ئەوروپا گەشەی بەهێزترو گورج و گۆڵ تر بوو. بە هێزترین نموونەی ئەم بزووتنەوەیە کۆنگرەی کرێکارانی ئەنتەرناسیونال بوو لە ساڵی 1889دا. لەم کۆنگرەیەدا، کە 400 نوێنەر ئامادەبوون، بڕیاریان دا 8 سەعات کار لە ڕۆژێکدا داخوازی یەکەمیان بێت. لە سەرووی هەموویانەوە نوێنەرانی یەکێتی یەکانی فەرەنسا، کرێکاری لاڤین Lavigne لە برۆدۆ Bordeaux ، داواکاری ئەوە بوون ئەم داخوازی یە ببێتە داخوازی کرێکارانی تەواوی وولأتان و بەرزبێتەوە بۆ وەستانی کار لە سەرتاسەری جیهان. نوێنەرانی کرێکارانی ئەمریکا بانگێشەی هاورێیانیان کرد بۆ مانگرتن لە 1ی ئایاردا لە ساڵی 1890دا. کۆنگرە بڕیاری دا ئەم ڕۆژە ببێتە ڕۆژی مەراسیمی پرۆلیتاریای جیهان.

له سەر ئەم مەسەلەیە 30 ساڵ بەر لە ئوسترالیا، کرێکاران لە راستی دا یەک جار خۆپیشاندانیان بەرێخست. کۆنگرە هەڵوێستی گرت کرێکارانی سەرتاسەری دونیا بە هاوێشتی لە گەل یەکتر لە پێناوی 8 سەعات کار لە ڕۆژێکدا لە 1ی ئایاری 1890 خۆپیشاندان بەرێبخەن. هیچ کەس قسەی نەکرد لە سەر پشووی ساڵانی داهاتوو. چونکە بە شێوەیەکی سروشتی هیچ کەسێ نەیتوانی ئەم بروسکە لە ناکاوە پێشبینی بکات و کە بەم شێوەیە قەبوول بکرێت و بەم خێرایی یە لە ڕێگای چینی کرێکارەوە بەرەو پێش بچێت. هەرچۆنێک بوو گێرانی مەراسمی 1ی ئایار یەک جار بوو. بەڵام ئێستاکە هەموو کە س تێگەیشتووە و هەست دەکات کە ڕۆژی 1ی ئایار بوو وە بە داب و نەریتێکی ساڵانە و بەردەوامە.

یەکەمین داخوازی 1ی ئایار دەروازەیەک بوو بۆ 8 سەعات کار لە ڕۆژێکدا. بەڵام هەتا پێش گەیشتن بەم ئامانجەش، ڕۆژی 1ی ئایاریان وازلێنەهێنا. تا ئەو کاتەی خەباتی کرێکاران لە دژی بۆرژوازی و دەسەڵاتی فەرمانرەوا بەردەوام بێت، تا ئەو کاتەی بە داخوازی یەکانمان دەگەین، ڕۆژی 1ی ئایار پێوستە دەربرینی داخوازی ساڵانەمان بێت. تاکو ڕۆژێکی باشتر شەبەق دەدا، تا ئەو کاتەی چینی کرێکاری جیهان سەردەکەوێ و رزگاری بە دەست دێنێ ئەو کاتە مرۆڤایەتی لەوانەیە مەراسیمی ڕۆژی 1ی ئایار جەژن بگرێت بۆ ڕێزلێنان لە خەباتی تاڵ و ئازاری زۆری رابردوو.